

Od GATT k WTO

Mezinárodní obchodní režim, jaro 2020

Od GATT k WTO

- Nejdůležitější přednáška – pokud to bude možné, projdeme si ji znovu společně
- Dlouhá a náročná 😞 , ale měla by vám pomoci pochopit nejzásadnější témata kurzu 😊

Otestování znalostí z minula

- Při samostudiu – pokud nevíte, naleznete detailní odpovědi v knize nahrané ve studijních materiálech

Otestování znalostí z minula

- *Jaká dvě pravidla zahrnuje princip nediskriminace?*
- Hoeckman a Kostecki – str. 41 – 43 😊

- *Co je MFN?*

- **MFN = most favored nation = doložka nejvyšších výhod**
- nediskriminace **mezi cizími zeměmi navzájem**
- - **cla**, kvóty
- - většinou se týká povinností spojených s **přechodem hranic**

- *Co je národní zacházení?*
- Hoeckman a Kostecki, 198-203

národní zacházení = national treatment

- s cizím zbožím musí být zacházeno alespoň stejně výhodně jako s **domácím**
- **působí na domácím trhu, aplikovatelné skoro na všechno!**
- > netarifní překážky – daně, technické a hygienické standardy
- **výjimka pouze pro subvence a státní zakázky**

- Národní zacházení + MFN = nediskriminace

- **Základní kameny celého WTO režimu!**

- *Co významného pro mezinárodní obchod se stalo v roce 1957?*
- Hoeckman a Kostecki str. 136

- *Jak se změnila jednání o clech během Kennedyho kola?*
- Hoeckman a Kostecki str. 136

- *Jaká témata se v rámci GATT nedařilo řešit?*

- *Jaká témata se v rámci GATT nedařilo řešit?*
- = věci důležité pro světovou ekonomiku, které nejsou obchod s průmyslovým zbožím

- Jaká témata se v rámci GATT nedařilo řešit?
- = věci důležité pro světovou ekonomiku, které nejsou cla na obchod s průmyslovým zbožím
- **Zemědělství, textil**
- **Služby**
- **Investice**
- **Duševní vlastnictví**
- **Netarifní překážky obchodu**

Dnes

- Vznik WTO
- Orgány a fungování WTO
- Přehled smluv existujících v rámci WTO
- Specifikace režimu pro obchod s průmyslovým zbožím – pokračování z minula

Uruguayské kolo

- 1986 - 1993

80. léta

- Neoliberální obrat ve vyspělých zemích

80. léta

- **Neoliberální obrat** ve vyspělých zemích
- Předtím – Keynesiánství
- Progresivní daně, státní podniky
- **Silné odbory, sociální stát > posilování AD**
- 70s – stagflace – problém s vysokou inflací i nezaměstnaností
- Řešení – oslabení odborů a restriktivní MON > pokles cen a mezd = omezení inflace 😊, více pracovních míst 😊
- Obrat k volnému trhu

Winter of discontent 1978-79

© Clark Capote / AP

80. léta

- Neoliberální obrat také **v rozvojových zemích**
- Předtím – protekcionismus, strategie nahrazování importu (**ISI**)
- Dluhová krize – kvůli uvolnění kapitálových kontrol a posílení dolaru
- > IMF a WB – šetření, privatizace státních podniků, **liberalizace zahraničního obchodu**
- **Přijímáno dobrovolně!** – soft power Západu
- > **ochota rozvojových zemí zapojit se do systému GATT!**

Uruguayské kolo

- Zemědělství, textil
 - Služby
 - Investice
 - Duševní vlastnictví
 - Netarifní překážky
-
- **> Potřeba nových smluv, které upraví tyto otázky**
 - = GATT už nebyl dostačující

Vznik WTO

- Návrh Kanady – založení mezinárodní organizace, která by spravovala **GATT + nové smlouvy uzavřené během Tokyjského a Uruguayského kola**
- > Marakéšská dohoda = **Dohoda o zřízení WTO** > vznik WTO k 1. 1. **1995**

WORLD TRADE
ORGANIZATION

Právní struktura WTO

- **Dohoda o zřízení WTO** = „ústava WTO“
- Ustanovuje orgány WTO a jejich pravomoci (viz dále)
- Upravuje vnitřní fungování WTO

- Odkazuje na **přílohy**, které obsahují mezinárodní **smlouvy**
- Nejdůležitější je příloha 1 – **mnohostranné (multilateral) smlouvy**, které obsahují závazky, kterými se musí řídit všichni členové

Mnohostranné smlouvy

- **Příloha 1A – GATT 1994 - novelizovaný GATT 1947**
- byl doplněn 6 dohodami o interpretaci sporných článků
- **jsou k němu připojeny schémata maximálních cel, ke kterým se státy zavázaly**
- **Aplikované clo x celní závazek**

Aplikované clo x celní závazek

- Aplikované clo – to clo, které země skutečně vybírá
- Celní závazek – maximální clo, nad které země podle svého závazku ve WTO nesmí aplikované clo zvýšit
- **V GATT/WTO se jedná o celních závazcích!**
- Země mohou aplikovaná cla samy dále snižovat a potom zvyšovat, vázány jsou v tom pouze principem MFN
- Vyspělé země – cla jsou většinou zavázána na úrovni aplikovaného cla x rozvojové země si nechávají prostor cla zvyšovat

- Celní závazky nelze obcházet opatřeními s ekvivalentním účinkem („paratarify“ – poplatek za celní prohlídku, za směnu peněz...)
- **Bezpodmínečnost** – ne výměnou za ochranu ŽP nebo pracovníků
- X preference pro rozvojové země

Mnohostranné smlouvy - Příloha 1A

- Kromě GATT 1994 sem patří **13 specifických dohod**, které fungují jako *lex specialis*, tj. použijí se na danou problematiku přednostně před GATT 1994
- **Zemědělství, textil, technické překážky, sanitární fyto-sanitární opatření, s obchodem spojená investiční opatření (TRIMs), nouzová opatření, opatření pro ochranu platební bilance, antidumpingová opatření, subvence a vyvažující opatření, určování původu, celní oceňování, předzásilkové inspekce, importní licence, usnadňování obchodu**

Specifické dohody

- Pokud něco neupravují, použije se obecné pravidlo uvedené v GATT
- Upravují sporné otázky, které v původním GATT nebyly dostatečně konkrétní vyřešeny

Mnohostranné smlouvy

- **Příloha 1B – GATS – Všeobecná dohoda o obchodu se službami**
- Žádné speciální dohody, celkově menší liberalizace než u zboží
- **Příloha 1C – TRIPS – Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví**
- Jiná problematika! TRIPS neliberalizuje obchod, ale vytváří minimální standard ochrany patentů, autorských práv atd.

- **GATT 1994, GATS a TRIPS – tři základní smlouvy!**

Mnohostranné smlouvy

- = hmotné právo (**co stát ve své obchodní politice a může a nemůže dělat**)
- **Jediný závazek** – členové v principu musí přijmout všechny závazky z těchto smluv

Právní struktura WTO

- **Příloha 2 – Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů**
- Jakým způsobem se budou řešit spory mezi členskými státy o tom, že někdo porušuje smluvní závazek
- **Příloha 3 – Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky**
- Má zajistit transparentnost obchodní politiky a možnost exportérů a importérů seznámit se se svými povinnostmi

Právní struktura WTO

- **Příloha 4 – Vícestranné (=plurilateral) dohody**
- **Dobrovolné, jenom pro signatáře, ne moc důležité**
- Existují dvě - obchod s civilními letadly, pravidla pro veřejné zakázky
- Vznikly během Tokijského kola jako „kodexy“, protože část států nesouhlasila s jejich zařazením mezi všeobecně závazné mnohostranné dohody

- Tuto povahu původně měla řada speciálních dohod (technické překážky, subvence...), **ve WTO se z nich staly smlouvy mnohostranné**

Annex 1A

- Goods (General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) 1994 + countries' schedules of commitments + other agreements on goods)

Annex 1B

- Services (General Agreement on Trade in Services (GATS) + countries schedules of commitments and MFN exemptions + services annexes)

Annex 1C

- Intellectual Property (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS))

Annex 2

- Dispute Settlement (Dispute Settlement Understanding (DSU))

Annex 3

- Review (Trade Policy Review Mechanism)

Annex 4

- Plurilateral Trade Agreements

Orgány WTO

- 1) **Ministerská konference** – schází se alespoň **jednou za dva roky**, má pravomoc rozhodovat o všech otázkách týkajících se všech smluv, které WTO spravuje – nejvyšší orgán
- Jsou zastoupeny všechny členské státy, **celní unie (EU!) vystupují jako celek**

Orgány WTO

- 2) **Generální rada** – stálý orgán, rozhoduje o běžných záležitostech mezi konáním konferencí
- Státy zastupují kariérní diplomaté
- Schází se jako **orgán pro řešení sporů** a orgán pro **přezkum obchodní politiky**

Orgány WTO

- 3) **Další rady a výbory** – Rada pro obchod se **zbožím**, Rada pro obchod se **službami**, Rada pro **TRIPS**;
- velké množství výborů: pro anti-dumpingové praktiky, pro obchod a rozvoj, pro obchod s civilními letadly....
- Státy opět zastupované diplomaty

Orgány WTO

- 4) **Sekretariát** – nemá rozhodovací pravomoci, WTO řídí členské státy
- Generální ředitel a úředníci, kteří zajišťují hladké fungování organizace, připravují materiály pro jednání
- **Neformální vliv** – experti, mohou předsedat jednání států

Kola

- Zachován systém kol!
- **Od roku 2001 Katarské kolo (Doha round)**
- Kolo = jednání o nových závazcích
- Mezitím implementace a vymáhání stávajících závazků (**orgán pro řešení sporů**)

Rozhodování ve WTO

- **Tradičně konsensuální**, i když 164 členů WTO se reálně nemůže shodnout
- **=nikdo není tak moc proti, že by vyvolal hlasování**
- **Důležité je jednání a uzavírání kompromisů, než je návrh předložen**

Rozhodování ve WTO

- Jednání o návrzích se často vedou za zavřenými dveřmi mezi omezeným počtem zemí:
 - 1) aktéři s **největším HDP**(USA, EU, Čína)
 - 2) **země zainteresované v konkrétní věci** (třeba exportéři bavlny atd, Argentina u zemědělství)
 - 3) **tradičně aktivní země** - Austrálie, Kanada, Švýcarsko; Brazílie, Indie
- = Green Room meetings
- Role předsedajícího, formování koalic

Rozhodování ve WTO

- Pokud je vyvoláno hlasování - **každá země má jeden hlas** (x IMF, WB)
 - Změny základních principů práva WTO (MFN atd.) jednohlasně
 - Udělování výjimek státům (chceme něco porušovat) – 3/4
 - Partikulární změny práva WTO – 2/3
 - Ostatní – prostá většina
-
- **Málo časté!**
 - Mezinárodní organizace obvykle **stojí na konsensu**

WTO

- Liberalizace obchodu na multilaterálních jednáních > vymáhání závazků před orgánem pro řešení sporů

Vstup nových členů

- Žádající země pošle dopis generálnímu řediteli, zformuje se **pracovní skupina členských států**, která bude se žadatelem jednat
- Žadatel poskytne memorandum, kde uvede svůj obchodní režim
- Členské státy budou požadovat liberalizaci, **žadatel je ve slabém postavení**
- > **požadavky často jdou výrazně nad rámec WTO povinností** – privatizace, deregulace vnitřních trhů

Vstup nových členů

- Dlouhá, složitá, tvrdá jednání
- Rusku trval vstup 16 let!
- x v GATT mohly bývalé kolonie vstoupit bez podmínek
- Výsledek je **protokol o vstupu**, kde jsou uvedeny dohodnuté závazky

Transparentnost

- „Drákulův princip“ – problém zmizí, když se na něj posvítí 😊
- Všechny obchodní regulace států musí být zveřejněny, WTO musí být notifikována o změnách

Transparentnost

- **Mechanismus pro přezkoumání obchodní politiky** – pravidelné zprávy o obchodní politice všech států
- Vždy jedna zpráva připravená vládou, jedna Sekretariátem WTO
- Jaké byly uzavřeny bilaterální dohody, jak vláda podporuje zemědělství....
- Špatné informace o technických standardech, službách, investicích...

Transparentnost

- Špatné informace o netarifních překážkách, službách, investicích...
- = WTO je i v této oblasti silná ve clech na průmyslové zboží

- Na závěr ještě několik upřesnění k obchodu s průmyslovým zbožím

Kvantitativní restrikce v GATT 1994

- **Kvóty** a ekvivalentní opatření
- Teorií považovány za více restriktivní a škodlivé než cla, která jsou alespoň tržní, flexibilní, nediskriminační a transparentní, představují příjem pro vládu
- **Zakázány, v GATT je povinnost převést je na cla!**
- Povoleny pro narovnání **platební bilance**

Kvantitativní restrikce v zemědělství

- **V původní verze této prezentace bylo toto uvedeno špatně** 😞
- **Podle starého GATT** byly povoleny v zemědělství, kde současně měly být přijímány opatření k snížení produkce
- Při vzniku WTO Dohoda o zemědělství stanovila, že i tyto kvóty musí být převedeny na cla
- = tato výjimka už neexistuje

Kvantitativní restrikce

- **Dobrovolná omezení vývozu (VERs)** – kvóta implementovaná vývozcem
- Formálně v souladu s GATT („dobrovolné“), i když je to kvóta
- USA proti Japonsku, ocel a auta, největší rozšíření v 80s – 10 % světového obchodu!
- **Během Uruguayského kola zakázáno** uvalovat nové, existující musely být postupně zrušeny

Celní oceňování

- **Harmonizovaný systém (HS) celních kódů** – jednotná klasifikace zboží
- **Ohodnocení – cena ve faktuře**
- Strach rozvojových zemí z **obcházení daní** nebo kapitálových kontrol
- x když je to v rámci korporace – potom cena stejného nebo podobného zboží
- **Under-invoicing a over-invoicing**

Kontrolní otázky

- Co je to celní závazek?

- Jaký je rozdíl mezi mnohostrannou a vícestrannou dohodou?

- Čím se zabývá smlouva TRIPS?

- Jaký je vztah mezi GATT 1947 a GATT 1994?

- Jaký je vztah mezi smlouvami GATT 1994 a TRIMs?

- Proč se princip národního zacházení nevztahuje na cla?

- Který orgán řídí WTO mezi Ministerskými konferencemi?

- Jakou formou se ve WTO obvykle rozhoduje?

- Děkuji za pozornost (= pozorné projití prezentace 😊)